

Bättre kunskapsinhämtning. Högskolorna måste avskaffa tentorna och sätta inlärnigen i centrum. Dagens utbildningssystem är i många fall föråldrat och präglad av slöseri med samhällsresurser. Utbildningssektorn bör lära av näringslivet.

Kasta tentorna på skräphögen

Den moderna synen på kvalitet och kvalitetsutveckling poängterar att det går att undvika fel. I dag siktar många företag mot noll fel. De räknar antalet fel i miljondelar, men det märkliga är att det än i dag finns verksamheter där omkring 20 procents fel anses vara norm och upp till 50 procents fel anses vara acceptabelt.

Vilka verksamheter och i vilket land? Inom nästan alla högskolor och universitet i Sverige! Man förväntar sig en årlig prestationsgrad på omkring 80 procent. Våra läroanstalter får betalt för att prestera 20 procents fel. Detta är ett slöseri utan like och sker på skattebetalarnas bekostnad.

En stor andel av studenterna får underkänt efter en genomgången kurs. Varför? Många studenter hoppar av sina utbildningar. Varför? Detta beror, åtminstone delvis, på ett förlegat utbildningssystem och ineffektiva arbetsmetoder och examinationsformer.

Systematiska fel upprepas gång på gång ty man kan knappast lösa ett problem som man inte ser. Så länge fel accepteras, fortsätter vi att göra fel. Det finns alternativ.

Man kan t ex successivt under en kurs eller utbildning få synpunkter från och ge feedback till de studerande så att både studenter och lärare kan vidta de förändringar som krävs för att undvika fel i slutresultatet, dvs att vissa blir underkända. Detta är en viktig princip inom modern kvalitetsutveckling, som vi menar är tillämpbar inom universitet och högskolor.

I viss utsträckning tillämpas principen, men i allt för många fall görs det inte. Det kanske rent av är så att idén är att ju flera som blir underkända, desto bättre är kvaliteten på kursen eller utbildningen. Vilken värderingsgrund vilar detta synsätt på? Det gamla kontrolltänkandet? Det nya kvalitetstänkandet betonar egenkontroll och självvärdering, att kvalitet ska byggas in från början i alla processer så att output eller resultatet inte har några fel.

Många studenter läser för att klara av tentorna och inte för att lära sig. Varför ska vi ha tentamen överhuvudtaget? Varför ska läraren agera kontrollant när han eller hon kan vara en inspirationskälla, en handledare och en lagledare som ska få var och en i gruppen att göra sitt bästa? Framgångsrika företag och förvaltningar är helt överens om att kontrolltänkandet hör till det förflutna och är ett dyrt och ineffektivt sätt att höja kvaliteten. Kontroll hämmar utvecklingen, passiviserar, tar död på yrkesstoltheten, motarbetar kreativiteten och skapar "vi"- och "de"-känsla

Den gamla synen på kvalitet gick ut på att först producera varor och sedan låta kontrollanter sortera dem som var bra från dem som var dåliga. Fler kontrollanter betydde högre kvalitet. Att ge en kurs på det traditionella sättet och avsluta den med en tentamen för att sortera de godkända från de icke-godkända är förkastligt. Då står inte inlärnigen i centrum utan endast tentamen och betyget.

Den konventionella tentamensmetoden är ingenting annat än en gammalmodig verksamhet, som baseras på slutkontroll. Högskolorna måste avskaffa tentorna och sätta inlärnigen i centrum. Det finns många lärare på våra universitet och

högskolor som har gjort föredömliga insatser för att förbättra utbildningskvaliteten. Det finns många alternativa examinationsmetoder och ännu fler bör utvecklas.

Höjning av utbildningskvaliteten kräver kunskap om den moderna synen på kvalitetsutveckling och en omvärdering av gamla angreppssätt. Kontinuerlig styrning i stället för slutkontroll är inte bara till för varuproducerande företag utan även för lärare. Inom utbildningssektorn ser vissa sitt eget verksamhetsområde som något alldeles speciellt. Följaktligen menar de att vi inte kan jämföra oss med och lära av andra. Vi hävdar att högskolan mycket väl kan jämföra sig med andra verksamheter, inte för att kopiera utan för att få inspiration och att lära. Det finns även anledning att lära av andra högskolor, sådana som arbetar på andra sätt och producerar bättre resultat. Många av de mest framgångsrika företagen i olika branscher lär systematiskt av andra, även utanför den egna branschen.

Kan en högskola jämföras med ett sjukhus eller med Volvo och Ericsson? Detta är enligt den moderna synen på kvalitetsutveckling både möjligt och meningsfullt. En gemensam utgångspunkt är att fokusera på dem man är till för, dvs kunderna. Det gäller att definiera och bli överens om vilka de är.

Varje organisation har kunder vars behov och förväntningar man vill tillfredsställa eller helst överträffa. Varje organisation har processer som leder till resultat av olika kvalitet. Varje organisation har en ledning som, med allas medverkan och ett genuint engagemang, bör basera sina beslut på fakta och sträva efter ständiga förbättringar. Denna syn är i korthet den som ligger bakom Utmärkelsen svensk kvalitet, USK, och dess motsvarigheter i såväl Japan som USA och många länder i Europa och andra världsdelar. USK är ett verktyg för i första hand självvärdering, men innehåller också ett moment för att på ett systematiskt sätt finna föredömen som kan lyftas fram och tjäna som inspiration för andra.

Utbildningssektorn har en mycket stor förbättringspotential vilket blir tydligt när vi jämför den med andra sektorer i vårt samhälle. Den som inte vill jämföra sin verksamhet – sina arbetsätt och resultat – med andra, går miste om värdefull kunskap och inspiration som systematiska jämförelser resulterar i.

Många företag har tagit bort barriärerna mellan avdelningarna, identifierat sina processer och lärt sig att tänka på helheten, men universitet och högskolor, som förväntas vara kunskapsmotorn i den nya ekonomin och kunskapssamhället, sitter ofta fast i föråldrade organisationsstrukturer. Belöningsystemen på de flesta läroanstalter uppmuntrar knappast till förnyelse av undervisningsformer.

Vi lever i en tid då det enda som är säkert och troligen också bestående är just förändringar. Det studenten lär sig i dag kan vara föråldrat innan han eller hon har hunnit bli klar med sin utbildning. I stället för att lära sig en massa detaljer och rapa upp dem vid tentamenstillfället är studenterna mer betjänta av att vara duktiga på hur man skaffar sig ny kunskap, hur man värderar information, metoder för problemlösning, etc.

Dagens utbildningssystem är, menar vi, i många fall föråldrat och präglat av konservatism och slöseri med samhällsresurser. Många har svårt att ifrågasätta det system som de själva är del av – det system som har belönat dem och gjort dem till professorer, rektorer, med mera. De vill inte bita den hand som matar dem men så här kan vi inte fortsätta. Det är hög tid att vi börjar systematiskt jämföra oss med och lära av andra organisationer.

Mohsen Hakim, lärare Mälardalens högskola
Bo Edvardsson professor, Karlstads universitet
Anders Flodström rektor, Kungliga Tekniska högskolan
Johnny Lindström, vd Institutet för kvalitetsutveckling